

**دانشکده حکمرانی؛
مطالعه تطبیقی دانشکده‌های
حکمرانی منتخب جهان**

محمد عبدالحسین زاده

دکتر مهدی عبدالحمید

پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

کارگروه حکمرانی

سرشناسه: عبدالحسین زاده، محمد، ۱۳۷۱ -

عنوان و نام پدیدآور: دانشکده حکمرانی: مطالعه تطبیقی دانشکده‌های حکمرانی منتخب جهان/

محمد عبدالحسین زاده، مهدی عبدالحمید

مشخصات نشر: تهران: پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، انتشارات، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۱۹۷ ص

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۵۴۴-۲-۴

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: دانشگاه‌ها و مدارس عالی مدیریت دولتی

موضوع: public administration colleges

شناسه افزوده: عبدالحمید، مهدی، ۱۳۶۲

شناسه افزوده: پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، کارگروه حکمرانی

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷/ع۲د۲/LB۲۳۴۱

رده بندی دیویی: ۳۷۸/۱۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۵۰۸۴۴۳۳

تاریخ درخواست: ۱۳۹۶/۱۱/۱۵

تاریخ پاسخگویی:

کد پیگیری: 5078404

عنوان: دانشکده حکمرانی (مطالعه تطبیقی دانشکده‌های حکمرانی منتخب جهان)

مؤلفان: محمد عبدالحسین زاده، دکتر مهدی عبدالحمید (عضو هیأت علمی دانشگاه علم و صنعت ایران)

ویراستار: آفاق عابدینی بروجردی

صفحه آرا: زهرا کشاورز

زمان انتشار: بهار ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۵۴۴-۲-۴

نشانی: تهران، خیابان بزرگمهر، خیابان شهید سرپرست، پلاک ۱، طبقه اول

تلفن: ۶۶۹۷۴۳۲۸

ناشر: انتشارات پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

❖ فهرست

۱۰.....	پیشگفتار.....
۱۲.....	مقدمه.....
۱۵.....	فصل اول: مفهوم شناسی و ضرورت تشکیل دانشکده های حکمرانی.....
۱۵.....	تعریف دانشکده حکمرانی.....
۱۷.....	تاریخچه دانشکده های حکمرانی.....
۱۹.....	سیر توسعه و گسترش دانشکده های حکمرانی.....
۲۴.....	ضرورت تشکیل دانشکده های حکمرانی.....
۲۷.....	ضرورت دانشکده حکمرانی از منظر آموزش تحلیلگران خطمشی.....
۲۷.....	ضرورت دانشکده حکمرانی از منظر رویکرد میان رشته ای.....
۲۸.....	ضرورت دانشکده حکمرانی از منظر واسطه گری در نظام خطمشی.....
۲۹.....	ضرورت دانشکده حکمرانی از منظر تربیت کادر متخصص.....
۳۰.....	ویژگی های دانشکده های حکمرانی.....
۳۰.....	تعامل با محیط.....
۳۰.....	بیش کل نگر و راهبردی.....
۳۱.....	توجه به واقعیت های سیاسی.....
۳۱.....	اهداف تأسیس دانشکده های حکمرانی.....
۳۵.....	مأموریت و کارکردهای دانشکده حکمرانی.....
۳۸.....	اثرگذاری دانشکده های حکومت و خطمشی عمومی.....
۴۱.....	دانشکده حکمرانی، بازیگر عرصه خطمشی عمومی.....
۴۱.....	سازوکارهای مختص دانشکده حکمرانی.....
۴۲.....	جذب دانشجو.....
۴۳.....	کادر آموزشی و اعضای هیئت علمی.....
۴۴.....	نظام آموزشی در دانشکده های حکمرانی.....
۴۷.....	برنامه درسی.....
۴۸.....	آموزش خطمشی عمومی.....
۵۱.....	ضرورت های سازمانی و آموزشی دانش جدید خطمشی گذاری.....
۵۱.....	شناخت ماهیت رشته خطمشی عمومی.....
۵۵.....	فصل دوم: دانشکده های حکمرانی امریکا و امریکای شمالی.....
۵۵.....	الف) دانشکده حکومت کندی.....
۵۵.....	تأسیس دانشکده کندی.....
۵۷.....	تاریخچه تأسیس دانشکده حکومت کندی و تجربیات آن.....

- تجربه‌هایی از دانشکده حکومت کندی ۶۴
- دلایل تأسیس دانشکده حکومت کندی ۶۸
- تأمین مالی دانشکده حکومت کندی ۶۸
- خدمات مالی دانشکده به دانشجویان ۷۰
- قدرت نفوذ و تأثیر دانشکده حکومت کندی ۷۰
- فارغ‌التحصیلان و سیاستمداران دانشکده حکومت کندی ۷۱
- وضعیت نظام آموزشی دانشکده حکومت کندی ۷۳
- اهداف آموزشی دانشکده ۷۵
- نحوه پذیرش دانشجو در دانشکده کندی ۷۶
- زندگی دانشجویی در دانشکده کندی ۷۷
- دوره‌های تحصیلی و برنامه‌های آموزشی ۷۸
- رشته‌های تحصیلی دانشکده حکومت کندی ۷۹
- ب) دانشکده حکومت هلمز دانشگاه ۸۳**
- تاریخچه تأسیس دانشکده حکومت هلمز ۸۳
- بنیاد جسی هلمز ۸۴
- هدف از تأسیس دانشکده حکومت هلمز ۸۴
- نظام آموزشی در دانشکده حکومت هلمز ۸۵
- برنامه درسی و رشته‌های درسی دانشکده حکومت هلمز ۸۵
- دوره کارشناسی ارشد خط‌مشی عمومی ۸۷
- دوره‌های کارآموزی در دانشکده حکومت هلمز ۸۷
- چگونگی ارتباط با دانشجو در دانشکده حکومت هلمز ۸۸
- تأمین مالی، بورس و شهریه در دانشکده حکومت هلمز ۸۸
- خوابگاه و زندگی دانشجویی در دانشکده حکومت هلمز ۸۹
- ج) دانشکده حکومت و خدمات عمومی بوش ۹۰**
- تاریخچه تشکیل دانشکده حکومت و خدمات عمومی بوش ۹۰
- چشم‌انداز و مأموریت دانشکده حکومت بوش ۹۱
- موقعیت مکانی دانشکده حکومت بوش ۹۴
- تسهیلات و خدمات مالی ۹۵
- وضعیت آموزشی دانشکده ۹۷
- رشته‌های درسی ۹۸
- دوره کارشناسی ارشد امور بین‌الملل ۹۹
- دوره کارشناسی ارشد مدیریت و خدمات عمومی ۱۰۰
- کارشناسی ارشد مدیریت و خدمات عمومی (دوره آنلاین) ۱۰۳

- مؤسسات پژوهشی وابسته به دانشکده حکومت بوش..... ۱۰۴
- مؤسسه علم، فناوری و خطمشی عمومی..... ۱۰۴
- مؤسسه تجارت، اقتصاد و خطمشی عمومی موسباکر..... ۱۰۴
- مؤسسه امور بین الملل اسکوگرافت..... ۱۰۴
- د) دانشکده حکمرانی و خط مشی عمومی تورنتو..... ۱۰۶**
- اهداف تأسیس دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۰۶
- برنامه درسی و وضعیت آموزشی دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۰۷
- کارآموزی در دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۰۸
- پذیرش دانشجو در دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۰۸
- پژوهش در دانشکده حکمرانی و خطمشی عمومی تورنتو..... ۱۰۹
- بورس‌های تحصیلی..... ۱۱۰
- ارتباطات ملی و بین‌المللی دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۱۰
- فعالیت‌های جانبی دانشکده..... ۱۱۱
- کارشناسی ارشد خطمشی عمومی..... ۱۱۱
- برنامه درسی کارشناسی ارشد خطمشی عمومی..... ۱۱۲
- دوره کارشناسی خطمشی عمومی..... ۱۱۴
- دوره‌های تخصصی و اجرایی خطمشی عمومی..... ۱۱۵
- مراکز و مؤسسات وابسته به دانشکده حکمرانی تورنتو..... ۱۱۶
- بنیاد دانشجویی نوآوری خطمشی..... ۱۱۶
- مرکز نوآوری خطمشی ماونت..... ۱۱۶
- فصل سوم: دانشکده های حکمرانی اروپا..... ۱۱۸**
- الف) دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی لندن..... ۱۱۸**
- معرفی مختصر..... ۱۱۸
- وضعیت آموزشی دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی لندن..... ۱۲۱
- برنامه آموزشی دانشکده..... ۱۲۳
- گروه‌های آموزشی..... ۱۲۴
- کیفیت فارغ‌التحصیلان..... ۱۲۵
- رویکرد پژوهشی..... ۱۲۶
- همکاری‌ها و مشارکت علمی..... ۱۲۶
- کتابخانه..... ۱۲۷
- نظام مدیریتی دانشکده..... ۱۲۷
- منابع مالی..... ۱۲۸
- هزینه‌های مقطع کارشناسی ارشد..... ۱۲۹

- ۱۲۹..... قدرت نفوذ و تأثیر دانشکده لندن
- ۱۳۰..... زندگی دانشجویی.....
- ۱۳۱..... معرفی رشته‌های ناظر به حکومت دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی لندن
- ۱۳۱..... رشته حکومت.....
- ۱۳۲..... دوره دکتری علوم سیاسی.....
- ۱۳۳..... برنامه کارشناسی ارشد اداره امور عمومی (مدیریت دولتی).....
- ۱۳۶ (ب) دانشکده حکومت بلاوتنیک دانشگاه آکسفورد.....**
- ۱۳۶..... تاریخچه تشکیل دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۳۶..... لئونارد بلاوتنیک، مؤسس دانشکده حکومت.....
- ۱۳۷..... چشم‌انداز، مأموریت و اهداف دانشکده بلاوتنیک.....
- ۱۳۸..... موقعیت مکانی، معماری و امکانات دانشکده.....
- ۱۴۰..... وضعیت آموزشی دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۴۰..... پذیرش دانشجو در دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۴۱..... دوره کارشناسی ارشد خطمشی عمومی.....
- ۱۴۲..... شرایط مورد نیاز برای ورود به دوره کارشناسی ارشد خطمشی عمومی.....
- ۱۴۳..... برنامه درسی رشته کارشناسی ارشد خطمشی عمومی.....
- ۱۴۵..... مهارت‌های حرفه‌ای مورد تأکید دانشکده.....
- ۱۴۶..... پروژه تابستان.....
- ۱۴۷..... دکتری پژوهشی خطمشی عمومی.....
- ۱۴۸..... فارغ‌التحصیلان دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۴۹..... برنامه‌های نوآورانه و ویژگی‌های خاص دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۵۰..... هزینه‌های تحصیلی دانشکده حکومت بلاوتنیک.....
- ۱۵۰..... دریافت بورس تحصیلی و حمایت‌های مالی.....
- ۱۵۱..... ۱. دریافت کمک های مالی از طریق دانشگاه آکسفورد.....
- ۱۵۱..... ۲. کمک های مالی از سازمان های خارجی.....
- ۱۵۲..... ۳. حمایت مالی دانشکده.....
- ۱۵۲..... ۴. حمایت مالی توسط دولت و کشور خود دانشجو.....
- ۱۵۲..... برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌ها.....
- ۱۵۳ (ج) دانشکده حکمرانی هرتی.....**
- ۱۵۴..... بنیاد هرتی.....
- ۱۵۶..... چشم‌انداز و بیانیه مأموریت دانشکده حکمرانی هرتی.....
- ۱۵۷..... اهداف دانشکده حکمرانی هرتی.....
- ۱۵۸..... اصول و قواعد دانشکده حکمرانی هرتی.....

۱۵۸	۱. بین رشته ای
۱۵۸	۲. رویکرد بین بخشی
۱۵۸	۳. بین المللی بودن
۱۵۸	۴. عقل محوری
۱۵۹	فرهنگ حاکم بر دانشکده حکمرانی هرتی
۱۶۰	وضعیت آموزشی دانشکده حکمرانی هرتی
۱۶۱	بودجه و کمک هزینه‌های تحصیلی
۱۶۲	برنامه‌ها و رشته‌های درسی دانشکده حکمرانی هرتی
۱۶۲	برنامه درسی دکتری رشته حکمرانی
۱۶۳	کارشناسی ارشد خط‌مشی عمومی
۱۶۵	کارشناسی ارشد امور بین الملل
۱۶۵	کارشناسی ارشد مدیریت دولتی اجرایی
۱۶۶	ارتباط با فارغ التحصیلان
۱۶۷	فصل چهارم: تحلیل یافته‌ها، جمع بندی و ارائه الگوی دانشکده حکمرانی
۱۶۹	ورودی‌های دانشکده حکمرانی
۱۷۰	اهداف دانشکده حکمرانی
۱۷۱	مأموریت دانشکده حکمرانی
۱۷۳	فرآیندهای اصلی و حمایتی در دانشکده حکمرانی
۱۷۳	فرآیندهای اصلی دانشکده حکمرانی
۱۷۳	۱. نظام تربیت و آموزش دانشکده حکمرانی
۱۸۱	۲. نظام پژوهشی
۱۸۲	۳. نظام دستور کارگذاری، گفت‌وگو سازی و شبکه سازی
۱۸۵	۴. نظام تربیت و کادر سازی در دانشکده حکمرانی
۱۸۶	فرآیندهای حمایتی دانشکده حکمرانی
۱۸۷	۱. معماری و ساخت فیزیکی
۱۸۸	۲. ساختار اجتماعی و الگوی اداره
۱۸۹	۳. نظام تأمین مالی و بودجه
۱۹۱	۴. نظام حمایت مالی و پشتیبانی تحصیلی
۱۹۲	رهاوردها و تأثیرات دانشکده حکمرانی
۱۹۴	منابع
۱۹۷	سایت‌های دانشکده‌های حکمرانی

❖ پیشگفتار

پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، متکی به نیروی انسانی متعهد و جوان در جهت کارآمدسازی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران سازمان‌دهی شده است. این پژوهشکده با رویکرد آینده‌پژوهی و حل مسأله و با التزام به مبانی حکمی، ارزش‌های انقلاب اسلامی، اخلاق اسلامی و پایبندی به منافع عامه، بهبود مستمر و توسعه دانش خط‌مشی‌گذاری اسلامی-ایرانی را در حوزه‌های گوناگون اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و علم و فناوری را سرلوحه خویش قرار داده است و در این راستا، تألیف، تدوین و ترجمه متونی را که اهداف کلان پژوهشکده را در حوزه‌های فوق‌الذکر محقق می‌سازد، در دستور کار خود قرار داده است.

بر همین اساس، معاونت علمی پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، با نظر داشت مأموریت پیش‌گفته و در راستای چشم‌انداز «مرجع معتد کارآمدسازی نظام جمهوری اسلامی ایران»، خود را ملزم به رویکرد محققانه و نه صرف علمی در عرصه سیاست‌پژوهی دانسته و سعی بر آن دارد که دغدغه‌ی حل مسائل عمومی نظام جمهوری اسلامی ایران، در تمامی آثار مطبوع پژوهشکده جاری و ساری باشد.

ایده‌ی اثر حاضر (دانشکده حکمرانی: مطالعه تطبیقی دانشکده‌های حکمرانی منتخب جهان)، در بستر فهم مسأله نبود نهادهای علمی متولی کادرسازی در مناصب خط‌مشی‌گذاری نظام جمهوری اسلامی ایران در پژوهشکده شکل گرفته و با تلاش کارگروه حکمرانی پژوهشکده به منصفه ظهور رسیده است. این اثر، علاوه بر استفاده از تجارب دانشکده‌های حکمرانی جهان، با تجربه زیسته نگارندگان در پژوهشکده عجین شده است؛ چرا که پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، مأموریت خود را در بستر مدرسه حکمرانی تدوین کرده است و نگارندگان در چنین بستری درصدد پاسخ به چیستی، چگونگی و چرایی مدرسه حکمرانی برآمدند.

کتاب حاضر با نگاهی نظام‌مند و البته مسأله‌محور به دانشکده حکمرانی نگریسته و الگوی نهایی خود را در قالب خرده‌نظام‌های حمایتی و خرده‌نظام‌های اصلی آموزش، پژوهش، گفتمان‌سازی و جامعه‌پذیری، تربیت و کادرسازی و هم‌چنین داده

و ستاده دانشکده ارائه کرده است. امید است تلاش نگارندگان جناب آقای محمد عبدالحسین زاده، پژوهشگر پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت و جناب آقای دکتر مهدی عبدالحمید، استادیار دانشکده مهندسی پیشرفت دانشگاه علم و صنعت ایران مثمر ثمر واقع شده و شاهد تشکیل دانشکده‌های حکمرانی در نظام جمهوری اسلامی ایران در جهت ارتقاء بیش از پیش کیفیت حکمرانی باشیم.

معاونت علمی

پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت

❖ مقدمه

از آغاز پیدایش جوامع انسانی، موضوع حکمرانی با فراز و نشیب، محل بحث و بررسی بوده است؛ گاه حکومت را در قامت شرّ لازم تصویر کرده و گاه آن را فرشته نجات انسان‌ها معرفی می‌کردند. آنچه در سال‌های اخیر، نظریه‌پردازان تا حدودی بر آن متفق شده‌اند، ارتقاء و اعتلاء حکومت است، نه تضعیف و حذف آن. مدیریت دولتی نوین که تمام همّت خود را مصروف واگذاری امور به دست‌ان نامرئی بازار و تضعیف حکومت کرده بود، در عرصه نظر و عمل با شکست مواجه گردید و رویکردهای نوینی هم‌چون بازآفرینی دولت، خدمات عمومی نوین و ... شکل گرفت که اصالت دولت و حکومت را پذیرفته و در راستای اصلاح و بهبود دولت گام برداشتند.

بر این اساس، جوامع علمی در راستای کمک به ارتقاء دانش و عمل حکمرانی، به سمت تأسیس مراکز علمی متمرکز بر مسائل و موضوعات حکمرانی رفتند که از آن‌ها با عنوان دانشکده حکومت یاد می‌شود. دانشکده حکومت یا دانشکده حکمرانی اصطلاحی است که برای دانشکده‌ها و اندیشکده‌هایی به کار می‌رود که در حوزه امور عمومی، امور بین‌الملل و خط‌مشی عمومی فعالیت می‌کنند. دانشکده‌های حکمرانی به‌عنوان یکی از مهمترین بازیگران عرصه خط‌مشی‌گذاری عمومی، به سلامت خط‌مشی‌ها در تدوین، اجرا و ارزشیابی کمک کرده و زمینه‌ساز دستورکارگذاری خط‌مشی‌های سالم در نظام خط‌مشی‌گذاری هدف می‌شوند. دانشکده حکمرانی یا حکومت را میتوان محلی برای آموزش، پژوهش و گفت‌وگو سازی در دانش خط‌مشی عمومی و اداره امور عمومی در جهت شناسایی، اولویت‌بندی و حل مسائل عمومی دانست؛ دانشکده‌هایی که برای تغییر و بهبود در محیط پیرامونی از طریق کادرسازی، نظام‌سازی، و گفت‌وگو سازی سامان گرفته‌اند. بنابراین باید پیوند بسیار نزدیک و عمیقی با دانش خط‌مشی عمومی و اداره امور عمومی داشته باشند.

در این میان، نظام جمهوری اسلامی ایران که بر پایه اصول و ارزش‌های پذیرفته شده اسلامی تشکیل شده است، بیش از هر نظام دیگری نیازمند اداره کارآمد، سالم و متعالی است. تشکیل دانشکده‌های حکمرانی با حضور جمعی از متخصصان علمی دانشگاهی، مدیران، مسئولان و خط‌مشی‌گذاران ملی و هم‌چنین جذب دانشجویان

با روحیه خدمت به کشور، اقدام بسیار مهمی است که در حال حاضر بایستی به آن توجه کرد. دانشکده‌هایی که تمام سعی خود را مصروف تربیت نیروهای متعهد و کارآمد جهت قرارگیری در مناصب حکومتی کنند.

کتاب حاضر در قالب چهار فصل تدوین شده است. در فصل اول، مفهوم‌شناسی، اهداف، کارکردها و ضرورت دانشکده‌های حکمرانی تبیین می‌شود. در فصل دوم، دانشکده‌های حکمرانی امریکا و امریکای شمالی، معرفی می‌شوند. دانشکده حکومت کندی، دانشکده حکومت هلمز، دانشکده حکومت بوش در کشور امریکا و دانشکده حکمرانی و خط‌مشی عمومی تورنتو در کانادا در این فصل معرفی و تبیین می‌شوند. در فصل سوم، دانشکده‌های حکمرانی قاره اروپا معرفی می‌شوند. دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی لندن و دانشکده حکومت بلاتنیک دانشگاه آکسفورد، دانشکده‌های حکمرانی کشور انگلستان هستند که معرفی خواهیم کرد. در همین فصل، مختصات و ویژگی‌های دانشکده حکمرانی هرتی را هم که دانشکده‌ای تازه تأسیس در آلمان است بیان خواهیم کرد. در فصل چهارم، هفت دانشکده حکمرانی مذکور را به‌طور کامل از لحاظ آموزشی، پژوهشی، تأمین مالی، اداری، معماری و ساختار فیزیکی و ... بررسی خواهیم کرد و خواهیم کوشید که توصیفی جامع از دانشکده‌های حکمرانی بر اساس نگاه نظام‌مند و در قالب درون‌دادها، فعالیت‌های اصلی، فعالیت‌های حمایتی، رهاوردها و پیامدهای دانشکده‌های حکمرانی ارائه کنیم. کتاب حاضر به عنوان نخستین اثر موجود در حوزه دانشکده‌ی حکمرانی و حکومت، برای استفاده در دانشگاه‌ها، سازمان‌های دولتی و غیردولتی، نهادهای آموزشی و فرهنگی، مراکز پژوهشی، اندیشکده‌ها، کانون‌های تفکر و علاقه‌مندان به این حوزه تدوین شده است. این اثر، که حاصل تلاش چندین ساله‌ی مؤلفان در حوزه‌ی دانشکده حکمرانی است در بستر پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت و مبتنی بر تجربه‌ی زیسته نگارندگان در پژوهشکده تدوین شده است. کتاب حاضر، گزارش پژوهشی گام اول پروژه الگوی مطلوب دانشکده حکمرانی است که در پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت در حال انجام است. در گام اول مقرر شد با شناسایی دانشکده‌های حکمرانی مطرح و پیشرو جهانی، با انجام یک مطالعه تطبیقی، ماهیت، مأموریت، فرآیندها و سازوکارهای دانشکده‌های منتخب شناسایی شوند. گام دوم و نهایی پروژه تدوین الگوی بومی

دانشکده حکمرانی مختص زیست‌بوم جمهوری اسلامی ایران است که شروع آن در پژوهشکده آغاز شده است و انشاءالله در آینده نزدیک به جامعه علمی و اجرایی کشور عرضه خواهد شد.

متخصصان و اساتید بزرگوار بسیاری در به ثمر رسیدن کتاب حاضر، نقش داشته‌اند که جا دارد از تمامی آن‌ها تشکر و قدردانی به عمل آید. سهم بزرگوارانی هم‌چون دکتر مهدی شاملی ریاست فعلی پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، دکتر حامد سروری ریاست پیشین پژوهشکده و دکتر علی‌اصغر پورعزت استاد مدیریت دولتی دانشگاه تهران در این مسیر غیرقابل انکار است. بدون شک علی‌رغم دقت نویسندگان در تدوین و ویرایش کتاب و زحمات سرکارخانم عابدینی ویراستار ادبی، همچنان کاستی‌هایی در آن وجود دارد که امید است استادان، محققان، کارشناسان، مدیران، مسئولان و دانشجویان محترم نظرات و دیدگاه‌های خود را در اختیار ما قرار دهند تا در نسخه‌های آتی اعمال گردد. در پایان شکرگذاری خود را از درگاه ایزد منان ابراز می‌داریم و امیدواریم این اثر، گامی مؤثر برای تحقق آرمان‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باشد؛ ان‌شاءالله.

دکتر مهدی عبدالحمید

استادیار دانشگاه علم و صنعت ایران

محمد عبدالحسین‌زاده

پژوهشگر پژوهشکده سیاست‌پژوهی

و مطالعات راهبردی حکمت

فصل اول

مفهوم شناسی و ضرورت تشکیل دانشکده‌های حکمرانی

❖ تعریف دانشکده حکمرانی

در تعریفی ساده، می‌توان گفت که دانشکده حکمرانی سازمانی است مستقل که با هدف اثرگذاری بر فرآیند واقعی خط‌مشی عمومی، به تربیت حکمران و اجرای پژوهش‌های چند رشته‌ای کاربردی می‌پردازد. این دانشکده‌ها در گستره‌ای وسیع به مشکلات خط‌مشی علاقه نشان می‌دهند و می‌کوشند با بهره‌گیری از انواع تخصص‌ها دیدگاهی جامع و چند رشته‌ای برای حل مسائل عمومی داشته باشند (محبوبانی^۱، ۲۰۱۳). تحقیقات دانشکده‌های حکمرانی معطوف به پیشنهاد راهکارهای عملی در مورد مشکلات عمومی است (دانشکده حکمرانی و روابط بین‌الملل^۲، ۲۰۱۵). محققان علوم خط‌مشی در دانشکده‌های حکمرانی بایستی مجموعه‌ای جدید از مهارت‌های تحلیلی مربوط به یادگیری، مذاکره و واسطه‌گری را با یکدیگر ادغام کنند؛ به عبارت دیگر، علاوه بر ارائه توصیه سیاستی به خط‌مشی‌گذاران، به تقویت طراحی و اجرای خط‌مشی‌ها کمک کنند (آلیسون^۳، ۲۰۰۸).

دانشکده حکمرانی محلی است برای پرورش و آموزش دانشجویان علاقه‌مند به عرصه خط‌مشی و اداره امور عمومی (دانشکده خط‌مشی عمومی کرافورد^۴، ۲۰۱۰). رویکرد اصلی در دانشکده‌های حکمرانی این است که خط‌مشی را چرخه تلاش‌های ناظر بر حل مشکل از طریق تکرار تحلیل مشکلات و بررسی راه‌حل‌ها تلقی می‌کنند. دانشکده اداره امور عمومی^۵ نیز اصطلاحی است که در برخی از کشورها مثل یونان برای دانشکده‌های حکمرانی به کار برده می‌شود (ورنارداکیس^۶، ۱۹۹۴).

1. Mahbubani
2. School of Government and International Relations
3. Allison
4. Crawford School of Public Policy
5. School of Public Administration
6. Vernardakis

۱۴۸۷). دانشکده حکمرانی، با تکیه بر اصول ثابت، به دنبال تفکر نوآورانه به‌منظور بهبود دولت و حکومت از طریق آموزش، پژوهش و مشارکت است (دانشکده حکومت بلاوتنیک^۱، ۲۰۱۶).

اکثریت مدعی‌اند که خط‌مشی عمومی رشته‌ای است ایدئولوژیک و ارزش محور، بنابراین دانشکده‌های حکمرانی که بستر و مکان اصلی برای آموزش خط‌مشی عمومی هستند، باید در قالب ایدئولوژی و ارزش‌های مشخص و پذیرفته‌شده فعالیت کنند. پس می‌توان گفت که ارزش‌ها و ایدئولوژی از مهم‌ترین ارکان شکل‌دهنده دانشکده‌های حکمرانی هستند (بوچر^۲، ۲۰۰۸).

برخی از دانشکده‌های حکمرانی می‌کوشند در جهت حمایت از موضع‌گیری‌های ایدئولوژی خود شواهدی را ارائه دهند. این جهت‌گیری دانشکده‌های حکمرانی آن‌ها را از محققان دانشگاهی که بیشتر بر تحقیقات تخصصی خود تأکید دارند و الزاماً به دنبال راهکارهای کاربردی برای مشکلات خط‌مشی نیستند، جدا می‌سازد (کپی^۳، ۲۰۱۵).

محافل دانشگاهی اساساً تمایلی به پژوهش‌های حزبی ندارند، درحالی‌که دانشکده‌های حکمرانی در قیاس با هم‌ردیفان دانشگاهی خود، جهت‌گیری حزبی آشکار یا پنهان دارند. البته این دانشکده‌ها نیز برای اینکه از سوی خط‌مشی‌گذاران جدی گرفته شوند، باید از خود تصویر روشنفکری مستقل از دولت یا حزب سیاسی به نمایش گذارند (اسپیرز^۴، ۲۰۰۷).

پژوهش‌ها و پیشنهادهای دانشکده‌های حکمرانی متوجه سیاستمدارانی است که انتظار می‌رود از نظرهای آن‌ها حمایت کنند. همچنین این دانشکده‌ها به دنبال نوآوری و اصالت در نظریاتشان هستند و برخلاف پژوهشگران دانشگاهی، برای تبلیغ و ترویج آرای علمی‌شان تلاش زیادی می‌کنند. طی چند دهه گذشته، عمده فعالیت‌های علمی دانشکده‌های حکمرانی ناظر بر ارتقای کارایی اقتصادی بوده است؛ چون این امر پیش‌شرط مهمی برای موفقیت کشورهای صنعتی محسوب می‌شود. در جمع‌بندی می‌توان گفت که این دانشکده‌ها از طریق تحلیل و نقد دائمی و همچنین پرورش کادر و نیروی متخصص و تحلیلگر خط‌مشی تأثیر زیادی بر خط‌مشی عمومی دارند (کپی^۳، ۲۰۱۵).

1. Blavatnik School of Government
2. Butcher
3. Cappe
4. Speers

می‌توان گفت که دانشکده حکمرانی ترکیبی از دانشگاه و کانون تفکر است. بدین معنی که این دانشکده‌ها، همچون دانشگاه‌ها، فعالیت‌های آموزشی و نظام آموزش و تربیت متخصص و تحلیلگر خط‌مشی را در دستور کار خود دارند. از سوی دیگر، این دانشکده‌ها می‌کوشند با نهادهای سیاست‌گذار و دولت‌ها و احزاب ارتباط نزدیک داشته باشند تا بتوانند بر خط‌مشی‌ها و تصمیمات دولتی اثرگذار، یا به عبارت دیگر تصمیم‌ساز، باشند و این ویژگی بیانگر شباهت آن‌ها با کانون‌های تفکر است (اسپیرز، ۲۰۰۷).

❖ تاریخچه دانشکده‌های حکمرانی

تأسیس دانشکده‌های حکمرانی ارتباط نزدیک و مستقیمی با تأسیس رشته‌های اداره امور عمومی و خط‌مشی عمومی دارد. بنابراین برای بیان تاریخچه تأسیس دانشکده‌های حکمرانی باید تاریخچه تأسیس این رشته‌ها را مدنظر قرار داد. تأسیس رشته اداره امور عمومی را می‌توان به کارها و فعالیت‌های اولیه وودرو ویلسون^۱ نسبت داد که در کاخ سفید و بعد از آن در یکی از کالج‌های پرینستون بود. شروع کار وی با مقاله‌ای بود با عنوان «مطالعه اداره»^۲ در ۱۸۸۷ (ویلسون، ۱۸۸۷). ویلسون در آن مقاله اشاره می‌کند که علم اداره دولت با مدیریت در فضای کسب‌وکار فرق می‌کند، و علم اداره به‌طور تخصصی متولی بحث‌های اداره دولت و حکومت است. و این سرآغازی بود برای تأسیس رشته اداره امور عمومی و دولتی که امروزه به‌طور گسترده در سرتاسر جهان وجود دارد (ویلسون، ۱۸۸۷). ویلسون پس از طرح ادعای خود مبنی بر بررسی مسائل حکومت و دولت به‌طور خاص، در ۱۹۱۲ در انجمن علوم سیاسی امریکا^۳، کمیته آموزش خدمات عمومی را راه‌اندازی کرد تا مسائل بخش دولتی و حکومتی به‌طور خاص در آن بررسی شود. ادبیات حوزه خط‌مشی و اداره امور عمومی در حال توسعه بود تا اینکه مقاله هارولد لاسول^۴ در ۱۹۵۱ با عنوان «علوم خط‌مشی»^۵ نقطه عطف بعدی در حوزه علم اداره دولت و حکومت شد. او در این مقاله به‌طور خلاصه اظهار داشت که در رشته‌های

1. Woodrow Wilson
2. The Study of Administration
3. American Political Science Association
4. H.L.Lasswell
5. The Policy Sciences

میان‌رشته‌ای مثل علوم خط‌مشی و ادارهٔ امور عمومی باید از علوم اجتماعی برای بهبود فعالیت‌ها و کارکرد دولت و حکومت استفاده کرد. به عقیده او، بهره‌گیری از علوم خط‌مشی در ایالات‌متحد آمریکا برای بهبود دموکراسی است. همچنین، او انتقاداتی به غالب شدن گرایش سیاسی در مطالعات علوم خط‌مشی وارد کرد. تکامل این حوزه از مفهوم ادارهٔ به‌سوی خط‌مشی و سپس به‌سوی مدیریت عمومی را می‌توان به‌نوعی تکامل در عرصهٔ کارایی دولت و نقش‌آفرینی مؤثر و مثبت آن در اجتماع فرض کرد. آلیسون اظهار می‌دارد که در ۱۹۲۰، سهم دولت در تولید ناخالص داخلی حدود ۱٪ بوده است که در دو دههٔ بعد به ۱۵٪ رشد کرد. و این نشان از کارآمد شدن دولت و حکومت و بهره‌گیری از دانش ادارهٔ امور عمومی و خط‌مشی عمومی برای این موفقیت است (آلیسون، ۲۰۰۸).

بررسی عمل و اقدام حکومت و اداره به‌صورت تخصصی در آمریکا شروع شد و پس از مدت کوتاهی در کانادا نیز به این بحث پرداختند. در حال حاضر، این مباحث در کشورهای اروپایی، کشورهای آسیایی و در حال توسعه فراگیر شده است. در آمریکا، دلیل اصلی پرداختن به امر حکومت و دولت این بود که هزینه‌های دولت پس از جنگ جهانی به‌شدت افزایش یافته بود و رشد هزینه‌های نظامی در دولت‌کندی^۱ (۱۹۶۱-۱۹۶۳) باعث شد که به دنبال رویکردهای علمی‌تر برای تجزیه و تحلیل اقدامات دولت باشند (آلیسون، ۲۰۰۸).

رابرت مک نامرا^۲ وزیر دفاع آمریکا، بحث‌های طرح‌ریزی، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی را در بنیاد فورد^۳ پیگیری کرد. همچنین در این محل، بحث‌های مربوط به آموزش حرفه‌ای به کارگزاران دولتی برای خدمت‌گزاری به مردم ارائه می‌شد (گو و ساترلند^۴، ۲۰۰۴). رشد علوم ناظر به ادارهٔ دولت و حکومت در آمریکا قالب توسعهٔ نهادهای آموزشی تجلی یافت. ابتدا دانشکدهٔ شهروندی و امور عمومی مکسول^۵ در دانشگاه سیراکیوز^۶ در سال ۱۹۲۴ تأسیس شد.

در سال ۱۹۳۰ دانشکدهٔ امور عمومی و بین‌الملل^۷ در دانشگاه پرینستون تأسیس

1. Kennedy
2. R.McNamara
3. Ford Foundation
4. Gow & Sutherland
5. Maxwell School of Citizenship and Public Affairs
6. Syracuse University
7. School of Public and International Affairs

شد که بعدها به دانشکده وودرو ویلسون^۱ تغییر نام داد. دانشکده تحصیلات تکمیلی اداره امور عمومی در ۱۹۳۶ در دانشگاه هاروارد تأسیس شد و بعدها نامش به دانشکده حکومت‌کندی تغییر یافت. در این دانشکده، مسائل مربوط به دولت و حکومت را به‌طور تخصصی با رویکرد اداره امور عمومی و خط‌مشی عمومی بررسی می‌کنند. در ۱۹۴۶، دانشکده امور عمومی و بین‌الملل در دانشگاه کلمبیا^۲ تأسیس شد. در ۱۹۶۹، دانشکده خط‌مشی عمومی گلدمن^۳ در دانشگاه برکلی افتتاح شد. در ۱۹۸۸، در دانشگاه شیکاگو دانشکده خط‌مشی عمومی هریس^۴ تأسیس شد. در واقع این روند در ایالات‌متحد آمریکا تا به امروز ادامه دارد (کپی، ۲۰۱۵).

در کانادا نیز روی آوردن به مباحث خط‌مشی عمومی در ۱۹۶۰، و با روی کار آمدن دولت ترودو^۵ شروعی بود برای رشد این رشته تخصصی در کانادا (گومی و ماسلو، ۲۰۰۶). در اروپا، دانشکده حکومت بلاوتنیک دانشگاه آکسفورد در انگلستان، و دانشکده حکمرانی هرتی در آلمان تأسیس شد. در حال حاضر نیز در کشورهای شرق آسیا، آفریقا، امریکای جنوبی و ... نیز دانشکده‌های حکمرانی، با الگوبری از دانشکده‌های حکمرانی امریکایی و اروپایی، تأسیس شده است.

❖ سیر توسعه و گسترش دانشکده‌های حکمرانی

رشته خط‌مشی عمومی و اداره امور عمومی به شکل بسیار مناسبی در علوم اجتماعی جای گرفت و با رویکرد چند رشته‌ای به دنبال مطالعه و کاربرد ابزارهای گوناگون از جمله اقتصاد، علوم سیاسی و... برای حل مشکلات جامعه و دولت است. کلید درک ماهیت رشته خط‌مشی عمومی و اداره امور دولتی عبارت است از به رسمیت شناختن ماهیت میان‌رشته‌ای آن (کپی، ۲۰۱۵). بیشتر دانشگاه‌های امریکایی برای رفع کمبود تحلیلگران مجرب خط‌مشی، دانشکده‌های حکمرانی را در سطح تحصیلات تکمیلی ایجاد کرده و رشته‌های خط‌مشی عمومی و اداره امور عمومی را راه‌اندازی کردند. با وجود این، سرآغاز قرن بیست و یکم را می‌توان آغاز عصر طلایی توصیه سیاستی دانست. از آنجا که سازمان‌های دولتی در هر گوشه و

1. Woodrow Wilson School
2. Columbia School of International and Public Affairs
3. Goldman School of Public Policy
4. University of Chicago's Harris School of Public Policy
5. Trudeau
6. Geva-May & Maslove

کنار درگیر تحلیل، ارزشیابی و اجرای خطمشی هستند، نیاز دارند که از محققان و پژوهشگران حوزه خطمشی استفاده کنند.

یکی از آسیب‌های موجود این است که با وجود ارتقای شیوه‌های مجرب تحقیق، هنوز تحلیل‌های خطمشی و سیاستی تأثیر قابل توجهی بر سیاست‌گذاران ندارند و تحلیلگران خطمشی همچنان از مراکز تصمیم‌گیری دورند. در این شرایط، ارزش‌های استدلال و دقت تحلیل جای خود را به ضرورت‌های سیاسی و محافظه‌کاری داده‌اند. به‌طور خلاصه باید گفت که موانع بسیاری بر سر راه ارائه تحلیل خطمشی وجود دارد که گسترش عمومی آن را تأمل‌برانگیز می‌سازند. اما گفتنی است که نمونه‌هایی از تحلیل‌های خطمشی مشورتی در سطوح محلی بسیار استفاده می‌شود (آلیسون، ۲۰۰۸).

در اواخر قرن نوزدهم، برنامه‌های تکمیلی آموزشی مدیران دولتی و سیاستمداران در مجموعه‌ای از دانشکده‌های امریکا آغاز شد؛ از آن جمله می‌توان به دانشکده‌های زیر اشاره کرد (بلانت^۱، ۱۹۸۸):

- مؤسسه مدیریت دولتی دانشگاه کلمبیا^۲؛
- دانشکده شهروندی و امور عمومی مکسول دانشگاه سیراکیوز؛
- دانشکده وارتون دانشگاه پنسیلوانیا^۳؛
- دانشکده آموزش خدمات دولتی در دفتر تحقیقات شهری نیویورک^۴؛
- خانه شفافیت اداره دولتی شیکاگو^۵؛
- دانشگاه جانز هاپکینز^۶.

حدود ۱۵۰ محقق از این دانشکده‌ها، در ۱۹۳۰، انجمن اداره دولتی امریکا را با هدف بهبود عملکرد دولت تأسیس کردند (گای^۷، ۲۰۰۳). در ابتدا، تأکید برنامه‌های آموزشی دانشکده‌های حکمرانی بر آموزش مدیران آینده و تجهیز آن‌ها با جعبه‌ابزار فنون بازار محور برای مدیریت مؤثر برنامه‌های دولتی بود. برخی از

1. Blunt
2. the Institute of Public Administration at Columbia University
3. the Wharton School at the University of Pennsylvania
4. the Training School for Public Service at the New York Bureau of Municipal Research
5. the Public Administration Clearing House in Chicago
6. Johns Hopkins University
7. Guy